

Inspirerende scholentour

In het najaar van 2018 ging een groep van meeen dwarsdenkers langs bij inspirerende scholen in het hele land. Een collage.

Door: **Schoolfacilities**

DOEO40:

de school als werkplaats

Jacqueline van Ewijk, directeur van DOEO40 in Veldhoven, ziet een school vooral als bedrijf, weliswaar ook gerund door kinderen en met een bijzondere opdracht. Dat ze daar gevoel voor heeft, zie je als je rondloopt op haar private school met 87 leerlingen tussen 4 en 21 jaar. Leerlingen komen van ver, er zijn ruimtes zoals een keuken, theater, atelier en een bibliotheek; allemaal met gekregen spullen. En sinds kort is er een kinderboerderij met kippen.

Het meest opvallend is hoe zelfbewust de kinderen hun gasten rondleiden en hun eigen pad in het onderwijs uitzetten. Is de school voor iedereen geschikt? De kinderen vinden van wel, maar volgens Jacqueline is de school niet geschikt voor kinderen met een niet te veranderen gedragsstoornis, en ook niet voor alle ouders. Zij moeten de focus op een diploma loslaten en erop vertrouwen dat kinderen uit zichzelf willen leren.

Ouders betalen €300,- per maand voor het eerste kind en €200,- voor elk volgend kind. De kinderen kunnen tussen acht en zestien uur op school zijn, ouders kunnen op elk gewenst moment hun vakantie plannen. Vier weken per jaar is de school dicht: twee in de zomer en twee rond kerst. De visie en de inrichting van de school nodigen uit om opnieuw naar het onderwijs en het gebouw te kijken. De school als verzamelplek en werkplaats, waar je naast leeftijdsgenoten ook mensen van alle leeftijden ontmoet, van alles kunt leren en van waaruit je vertrekt om de rest van de wereld te verkennen.

www.doeo40.nl

REA college:

de school als opstap naar werk

Het REA college, een MBO in Eindhoven, is eigenlijk geen school, maar begeleidt jongeren naar werk. Hier zitten jongeren vanaf 18 jaar met een (dubbele) diagnose, vaak in het autistische spectrum. Kinderen met een fysieke beperking worden door het reguliere onderwijs wel opgevangen, maar voor autisten is een

gewoon ROC funest. De 'school' ziet eruit als een kantoor, behoorlijk prikkelarm. Hier treffen leerlingen elkaar en worden ze gecoacht op persoonlijke verzorging, omgangsvormen en werkvaardigheden.

Daarvoor is geld beschikbaar vanuit het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ondanks de lastige start is er relatief weinig uitval. Van alle leerlingen sluit tachtig procent de opleiding met goed gevolg af, en vindt zestig procent een baan. De uitval die er is, heeft vooral te maken met de thuissituatie. Wat nemen we mee van deze school? De mooie gedachte dat we het in Nederland toch ook voor elkaar krijgen jongeren individueel te begeleiden naar een plekje in de samenleving, desnoods met geld vanuit andere sectoren.

www.reacollegenederland.nl

OBS West:

met oog op techniek

Peter van Loon van Scholen van Morgen leidt ons door 'De Klas van de toekomst'. Deze klas biedt kinderen van 7 tot 12 jaar een uitdagende omgeving. Het zijn eigenlijk zes ruimtes en er is een nauwe samenwerking met de PABO in Leiden, Hogeschool Rotterdam en Saxion Hogeschool. De lokalen en de gemeenschappelijke ruimte staat vol met techniek. >>

De eerste klas heeft €300.000,- gekost, waarvan €90.000,- gesponsord werd. Hier werken ze met bevlogen vakdocenten, de lessen duren van 8.15 tot 13.15 uur.

De kinderen hebben geen vaste plek maar bewegen zich vrij door de ruimte, werken aan hoge tafels en hebben opvallend veel oog voor het milieu. Ze meten de luchtkwaliteit, hebben zonnelampen en planten die de lucht zuiveren. Maar ook twee mengtafels voor muziek en videogames. De school daagt uit en hanteert het principe van adventure learning (leren door doen) en coöperatief leren (leren van elkaar). De school is populair in de buurt met veel nieuwbouwhuizen, maar de kinderen komen ook van ver buiten de wijk. De school laat zien dat veel mogelijk is als bevlogen vakdocenten de ruimte krijgen en dat een school ook van binnenuit verduurzaamd kan worden.

www.obswest.nl

Gooise praktijkschool: vanuit de relatie

René Knoester van de Gooise praktijkschool in Hilversum vertelt graag over de school. Het is een school met verregaand individueel onderwijs en een prachtig gebouw. “Veel mensen zeggen: zo, dat is een dure hal. Maar het is belangrijk dat deze kinderen binnenkomen in een gebouw dat wat voorstelt, omdat zij ook wat voorstellen.”

Op de school zitten kinderen tussen de 12 en 18 met een laag IQ. Elke leerling werkt aan een persoonlijk- en een onderwijsontwikkelplan. Het onderwijs is gebaseerd op het Big picture-concept uit Amerika: werken vanuit de relatie. “Een klas van vijftien tot zestien leerlingen werkt het best. Voor de algemeen vormende vakken zitten leerlingen bij elkaar in kleine lokalen, met een variatie aan meubilair. Voor praktijkvakken zitten ze in samengestelde groepen. Op de school werken ze niet met

cijferlijsten maar wordt het werk beoordeeld door klasgenoten, ouders en anderen uit de omgeving van het kind. Ze geven ook elkaar advies. Allemaal vanuit het idee: It takes a village to raise a child.” Nu wordt die samenleving vaak weg gehouden van het kind. Dat zet aan tot nadenken.

www.gsf.nl

Laterna Magica:

binnen en buiten

Het onderwijs in de school, voor kinderen van 0 tot 12 jaar, wordt aangeboden via drie leerroutes: authentiek leren, oftewel betekenisvol en praktisch leren, waarbij gebruik gemaakt wordt van kernconcepten, ontdekhoeken met verschillende functies, en clubs, waar leerlingen reken- en taallessen volgen. De ouders worden betrokken bij het leren: ze volgen samen met de school de leerresultaten en maken met de kinderen afspraken over het traject. De leerlingen organiseren deels zelf het onderwijsaanbod door workshops over bepaalde onderwerpen te geven. Er heerst een prettige sfeer en de kinderen zijn op allerlei manieren aan het leren. Het leren vindt plaats zowel binnen als buiten de school. Er is een “avontuurlijk-leren tuin” met veel dieren, zoals een varken dat de kinderen verzorgen. Kortom, een mooie school met heel tevreden kinderen en zeer betrokken personeel.

www.laternamagica.nl

Wat willen kinderen zelf?

Tijdens de tour ging een kindercoach in gesprek met de kinderen van de betrokken scholen en hebben zij aan de hand van het Scholenkwartet gesproken over hun wensen rond de school van de toekomst. Bekijk het resultaat op YouTube onder titel ‘Gebouwd voor de toekomst’:
https://youtu.be/Zz-eu3_Djhg

Johanna Baijense

De toekomst biedt perspectief

Door: Schoolfacilities

Johanna Baijense, directeur van de Sint Bernardusschool uit Epe, en haar clustermanager Anita Kroonen hebben een duidelijke visie op de school van de toekomst. “Het is bijna onmogelijk om te voorspellen wat nodig is. Toch moeten we anticiperen.”

Het blijft een enorme kluit om de organisatie klaar te stomen voor de toekomst. De samenleving vraagt om leerlingen met andere capaciteiten: minder theoretische kennis en meer sociale en praktische vaardigheden. Tegelijkertijd is er een lerarentekort en moeten gebouwen verduurzaamd worden, terwijl de beurs smal is. Dan loont het om eens bij anderen in de keuken te kijken, aldus Johanna Baijense. Ze deed mee aan de prijsvraag Gebouwd voor de Toekomst van de gemeente Rotterdam en mocht mee op tour. Het liefst was ze met haar hele team gegaan.

Te weinig beeld

De wil om de St. Bernardusschool klaar te stomen voor de toekomst was er al, vertelt Baijense. “We experimenteren met diverse groeperingsvormen en geven zoveel mogelijk onderwijs op maat. Maar soms zijn er andere, creatieve manieren om te werken, waar je binnen je eigen context van werken niet op komt. Onze leerkrachten hebben, als het op nieuwe onderwijsconcepten aankomt, nog onvoldoende een beeld kunnen vormen van de mogelijkheden. Als directeur wil ik daar iets mee.”

Scholentour

Baijense merkte dat ook zichzelf nog meer wil weten hoe het anders kan in het onderwijs. Ondanks dat de tour een hap uit haar agenda nam, was ze blij dat ze mee mocht. “Het zorgde voor inspiratie. In Amsterdam zag ik bijvoorbeeld hoe kinderen leren rekenen aan de hand van de maaltijden die werden bereid, ingrediënten die geteld en afgewogen werden. Na schooltijd werden de maaltijden verkocht aan ouders van school die daar gebruik van willen maken. Zo concreet kan het onderwijs dan worden.”

Niet alleen onderwijs

Ook de combinatie van meerdere activiteiten willen Baijense en Kroonen op de school toepassen. “Gebouwen waarin alleen onderwijs gegeven wordt, dat concept is op de lange termijn niet houdbaar”, zegt Kroonen.

Ze geloven allebei meer in gebouwen die langer open zijn en waar ruimte is voor bijvoorbeeld welzijns- en buurtactiviteiten. Dat past beter bij de tijd waarin we leven.

Meerdere organisaties en activiteiten in één gebouw biedt ook mogelijkheden voor het onderwijs zelf, aldus Baijense. In Epe zou ze het gebouw bijvoorbeeld graag delen met een muziekschool. Ook ziet ze brood in een nauwere samenwerking met andere organisaties zoals het voortgezet onderwijs. “Hoe mooi is het als we een techniekles voor onze leerlingen kunnen verzorgen bij een middelbare school, in een technieklokaal met de juiste spullen.”

Beter inspelen

Op het schoolplein krijgen de leerlingen inmiddels verkeersles. Kroonen en Baijense bekijken het tafereel gemuseerd. Het is een voorbeeld van buiten leren, in een andere setting dan de klas. In echte situaties heeft leren veel meer betekenis. Zo wordt leren uitdagender voor de leerlingen. “Die aanpak is meer gericht op hoe kinderen leren in plaats van wat kinderen leren. Wanneer je meer variatie aanbrengt in de lesmethoden, groepsgrootte en onderwijsruimte kun je beter inspelen op de persoonlijke leerstijl van kinderen. Zij vinden de lessen leuker en als leerkracht zie je beter welke interesses en talenten de kinderen hebben.”

Kwartetspel

Bij het vormgeven van het onderwijs van de toekomst wilde Baijense weten hoe leerlingen, ouders en leerkrachten tegen de St. Bernardusschool aankijken en hoe zij de toekomst zien. Daarom ging ze met hen in gesprek aan de hand van het Scholenkwartet. “De uitkomsten van deze gesprekken gaven mij meer inzicht in wat ze belangrijk vinden en hoe je daar als school op in kunt spelen. Het leidde ook tot verrassende inzichten. Van tevoren dacht de klankbordgroep van ouders bijvoorbeeld dat wij vooral een school zijn die ambitie, taakgerichtheid en formeel werken belangrijk vindt. Vanuit

Tips voor andere scholen

- Ga open in gesprek met alle andere betrokkenen over de school en de toekomst, met leerlingen, ouders, medezeggenschapsraad, bestuur en gemeenten.
- Luister naar leerkrachten en laat hen vertellen wat ze nodig hebben om hun werk te kunnen doen.
- Leer van andere scholen die al een vergelijkbaar traject hebben doorgemaakt. Zoek ze op.
- Durf ook van andere scholen te leren, van VO, MBO, HBO en WO en zowel publiek als privaat.
- Toon lef en begin met de veranderingen. Wacht niet op de rest.
- Werk aan wat er mogelijk is. Vier wat er gebeurt. Maak zichtbaar waar het knelt.
- Zet geen stip op de horizon, maar bied perspectief.

het kwartetspel kwam echter een ander beeld naar voren. Dat beeld hebben we bijgesteld, een aangename verrassing.”

Bewustwording

Wie klaar wil zijn voor de toekomst, moet ook investeren in het gebouw. Baijense wil in Epe snel stappen zetten als het gaat om duurzaamheid. “Er is nu geen dakisolatie, in een deel van de school is nog enkel glas en we hebben allen op de bovenverdieping led-verlichting. Dat moet veranderen. Daarnaast proberen we onze leerlingen en leerkrachten bewust te maken dat het belangrijk is om de deuren dicht te houden en het licht

uit te doen als je een ruimte verlaat. Ook doen we mee aan projecten op het gebied van zonne-energie en hebben we met de leerlingen deelgenomen aan een project over duurzaam bouwen.”

De school maakt bewust kleine stapjes, want het onderwijs van de toekomst blijft een ingewikkeld verhaal, weet ook Baijense: “De technologische ontwikkelingen gaan zo snel dat het bijna onmogelijk is te voorspellen welk type onderwijs überhaupt nodig is in 2030 of 2050. Als onderwijsgroep moeten we daarop anticiperen. Dat vraagt een flexibele houding.”

Streep aan de horizon

Het lerarentekort en de bekostiging van de ambities vormen net als bij veel andere scholen een flink probleem. Baijense en Kroonen laten zich er niet door uit het veld slaan. Vol goede moed blijft de blik gericht op wat komen gaat. Ook al is het uiteindelijke doel soms nog onzeker. “Je kunt beter een perspectief bieden dan een stip op de horizon zetten”, zegt Kroonen. Een perspectief geeft ruimte voor ontwikkeling, een stip kan frustreren als je dat gaandeweg moet bijstellen.

Het scholenkwartet is te bestellen via:
www.bouwstenen.nl/publicaties